

Відгук
з грифом
Голова ради
спеціалізованої
вченої ради
ДФ 26.133.084
28.04.2025р. (Л.Хоружий)

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.084
у Київському столичному університеті
імені Бориса Грінченка,
доктору педагогічних наук, професору,
завідувачу кафедри освітології
та психолого-педагогічних наук
факультету педагогічної освіти
Людмилі ХОРУЖІЙ

Відгук

Офіційного опонента Сухолової Маріанни Анатоліївни, заслуженої артистки України, доктора філософії, доцента, завідувача кафедри музичного мистецтва Мукачівського державного університету про дисертацію Татарко Катерини Олександрівни «Методика формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу» подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

1.Актуальність роботи. Сучасні соціально-економічні трансформації, глобалізаційні процеси, а також тенденції гуманізації та інтеграції суспільства та науки визначають нові пріоритети розвитку освітньої галузі, що актуалізує необхідність модернізації системи вищої мистецької освіти. В умовах динамічних змін виникає потреба у розробці концептуально нових підходів до професійної підготовки конкурентоспроможних та компетентних фахівців, здатних до безперервного вдосконалення та творчої діяльності. Це, своєю чергою, зумовлює зростання вимог до рівня виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів, а отже, і необхідність удосконалення методики її формування під час навчання сольному співу у закладах вищої мистецької освіти.

Формування виконавської культури має важливе значення не лише для індивідуального професійного розвитку вокалістів, а й для суспільства загалом,

оскільки сприяє збереженню та популяризації національної спадщини, формуванню естетичної свідомості громадян, а також розвитку музичних смаків та інтелектуального потенціалу. Ця проблема знаходить відображення у нормативних документах України, зокрема в Законах «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про фахову передвищу освіту» (2019), «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та вдосконалення освітнього процесу» (2024), «Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки», а також у «Стандарті вищої освіти України зі спеціальності 025 Музичне мистецтво третього (освітньо-творчого) рівня».

Наукове осмислення питання формування виконавської культури артистів-вокалістів знайшло відображення у працях дослідників, які займаються філософією освіти, педагогікою та професійною підготовкою вокалістів (Т. Жуковська, Н. Згурська, І. Зязюн, М. Каган, В. Кремень, О. Стахевич, Л. Масол, О. Рудницька, Л. Гавриленко, Ю. Мережко, Н. Стефіна, Ц. Чжу та ін.). Однак питання методики формування виконавської культури саме у майбутніх артистів-вокалістів у контексті їхньої навчальної діяльності залишається недостатньо розробленим, що зумовлює необхідність його глибшого дослідження.

Актуальність даного дослідження визначається низкою суперечностей: – між суспільною потребою у якісній підготовці фахівців мистецької сфери та недостатністю теоретичних і методичних засад у системі вищої мистецької освіти України; – між нагальною необхідністю розвитку виконавської культури вокалістів та рівнем її дослідженості у наукових працях; – між високими вимогами до професійної підготовки артистів-вокалістів та відсутністю комплексної методики формування виконавської культури у навчальному процесі.

2. Наукова новизна результатів дисертації (теоретичних та/або експериментальних) Дисертанткою одержано такі наукові результати:

- подано авторське визначення поняття «виконавська культура майбутніх артистів-вокалістів» Виконавська культура майбутніх артистів-вокалістів є

багатокомпонентним явищем, що включає мотиваційно-ціннісний, інформаційно-пізнавальний, інтерпретаційно-виконавський та контрольнорефлексійний компоненти. Сукупність цих складових сприяє ефективному використанню вокально-виконавських умінь, науково-методичних знань та інформаційно-комунікаційних технологій у процесі створення художньо-образної інтерпретації музичного твору.

- структура та критерії оцінювання виконавської культури Визначено чотирикомпонентну структуру виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів. Розроблено критерії її сформованості, зокрема мотиваційно-аксіологічний, інформаційно-когнітивний, творчо-виконавський та оцінно-рефлексійний. Запропоновано диференціацію рівнів сформованості виконавської культури: творчий, репродуктивний та адаптивний.

- Концепція методики формування виконавської культури Обґрунтовано авторську методику формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів, яка включає цільовий, методологічний, змістово-процесуальний та результативний блоки. Доведено значущість інтеграції системного, аксіологічного, особистісно зорієнтованого, інформаційного та діяльнісного підходів у вокальній освіті.

- визначено чотири ключові етапи формування виконавської культури: організаційно-мотиваційний – активізація інтересу студентів до вокальної діяльності; інформаційно-пошуковий – розширення науково-методичних і вокально-виконавських знань; творчо-активізуючий – вдосконалення вокальних навичок та розвиток сценічної майстерності; рефлексійно-аналітичний – оцінювання рівня сформованості виконавської культури та її впливу на мистецький розвиток вокаліста.

- Обґрунтовано педагогічні умови, необхідні для ефективного формування виконавської культури майбутніх вокалістів: активізація мотиваційної спрямованості студентів; використання інноваційних методів навчання та ІКТ у вокальній освіті; залучення студентів до концертної практики для розвитку творчого потенціалу; створення сприятливого психолого-педагогічного середовища.

- Уточнено зміст та взаємозв'язок понять «культура», «художня культура», «професійна культура», «виконавська культура», «вокальна культура», «творчість», «інтерпретація», «методика» та «метод». Здійснено детальний аналіз особливостей формування виконавської культури на заняттях сольного співу у мистецьких закладах освіти.

- Запропоновано нові авторські та стандартизовані методики діагностування рівня сформованості виконавської культури. Розширено спектр форм, методів та технологій професійної підготовки вокалістів, що сприяють підвищенню їхньої виконавської майстерності.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці навчально-методичного комплексу освітнього компонента «Методика викладання сольного співу (охорона голосу)» для студентів бакалаврського рівня у співавторстві з кандидатом педагогічних наук, доцентом кафедри академічного та естрадного вокалу Факультету музичного мистецтва і хореографії, Ю. В. Мережко. Даний освітній компонент подано на платформі Moodle у вигляді електронного курсу для студентів третього курсу мистецької спеціальності. Практичну цінність для фахівців вокального мистецтва також становлять програми для запису голосу та створення музики (Movavi Screen Recorder Studio, Audacity, GoldWave, Ableton, LogicPro, Cubase), які можуть використовуватися у методиці формування виконавської культури. Крім того, охарактеризовано потенціал онлайн-платформ (Google Meet, Skype, Zoom, Loom, Google Classroom, Moodle) для дистанційного навчання сольному співу у мистецьких закладах освіти України.

Матеріали та результати дослідження можуть бути використані у підготовці бакалаврів за спеціальністю «Музичне мистецтво», зокрема в межах освітньо-професійної програми «Сольний спів», а також під час розробки навчальних програм, методичних рекомендацій і посібників. Потенціал авторської методики сприяє вирішенню як теоретичних, так і практичних завдань у процесі вокально-методичної підготовки студентів. Впровадження розроблених рекомендацій здійснено у навчальному процесі Київського

столичного університету імені Бориса Грінченка, Мукачівського державного університету, Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, що підтверджується відповідними довідками.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації

Результати дослідження ґрунтуються на комплексному теоретико-методологічному аналізі проблеми формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів, що здійснено на основі системного, аксіологічного, особистісно зорієнтованого, інформаційного та діяльнісного підходів. Визначені концептуальні засади дослідження спираються на сучасні педагогічні теорії, психологічні моделі розвитку творчості та науково обґрунтовані методики вокальної підготовки. Наукова обґрунтованість підтверджується апробацією положень роботи у межах науково-методичних семінарів, кафедральних засідань та наукових конференцій, що охоплюють різні аспекти мистецької освіти.

Висновки та рекомендації дисертаційного дослідження базуються на емпіричних даних, аналізі сучасних педагогічних технологій та досвіду їхнього застосування у навчальному процесі закладів вищої освіти. Запропоновані наукові положення щодо структури, критеріїв і методики формування виконавської культури враховують специфіку мистецької освіти та сучасні тенденції вокальної підготовки. Практична реалізація дослідження підтверджується впровадженням його результатів у навчальний процес низки закладів вищої освіти України та створенням навчально-методичних матеріалів, що сприяють удосконаленню професійної підготовки артистів-вокалістів.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методології наукової діяльності. Дисертаційна робота Татарко Катерини Олександрівни характеризується високим науковим рівнем, що демонструє ґрунтовну теоретичну підготовку та всебічну обізнаність авторки у

межах досліджуваної проблематики. Високий рівень володіння методологією наукового пошуку забезпечує аргументованість теоретичних положень і практичну значущість отриманих результатів, що підтверджує наукову та методичну цінність проведеного дослідження.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях. Основні теоретичні положення та результати проведеного дослідження знайшли відображення у 8 одноосібних наукових публікаціях, що підтверджує їхню наукову цінність та практичну значущість. Зокрема, 5 статей опубліковано у рецензованих наукових фахових виданнях України, що забезпечує їхню відповідність сучасним вимогам наукової комунікації. Додатково наукові результати дисертаційного дослідження висвітлено у 3 публікаціях, що сприяє розширенню теоретико-методологічного дискурсу та забезпечує впровадження отриманих знань у сферу мистецької освіти. Опубліковані матеріали містять системний аналіз ключових аспектів формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів, визначення структурних компонентів, критеріїв оцінювання, педагогічних умов та методичних засад її реалізації, що підтверджує наукову обґрунтованість і достовірність запропонованих положень.

Таким чином, всі наведені факти вказують на те, що авторці дисертаційної роботи вдалося досягти поставленої мети і розв'язати визначені завдання.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення та обсягу.

У вступі дослідження представлено ґрунтовне обґрунтування актуальності поставленої наукової проблеми, що підтверджує її значущість у сучасному науково-методичному дискурсі. Визначено методологічні та теоретичні засади дослідження, які отримали аргументоване висвітлення, структуровану конкретизацію та належну наукову апробацію. Чітко сформульовані мета,

об'єкт, предмет, методи й завдання дослідження, що відповідають загальній логіці наукового пошуку та забезпечують відповідність поставленій меті.

У роботі акцентовано увагу на науковій новизні та практичному значенні отриманих результатів, що засвідчує їхню теоретичну і методологічну важливість. Надано відомості щодо апробації та впровадження здобутих наукових положень у навчальний процес, а також представлено інформацію про наукові публікації, що містять результати дисертаційного дослідження. Вступ містить структурований огляд змісту роботи, її логічну побудову та обсяг, що забезпечує цілісність викладеного матеріалу.

У першому розділі *«Теоретичні засади дослідження проблеми формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу»* дисертанткою, відповідно до дослідницьких завдань, здійснено ґрунтовний аналіз виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів як комплексної науково-педагогічної проблеми, що визначає сучасні вимоги до їхньої професійної підготовки. Визначено сутність, зміст та структурні компоненти виконавської культури, що включають мотиваційно-ціннісний, інформаційно-пізнавальний, інтерпретаційно-виконавський та контрольно-рефлексійний аспекти. Окреслено ключові теоретичні засади, що формують вокальну майстерність та сценічну діяльність майбутніх артистів, а також обґрунтовано їхній взаємозв'язок із загальними поняттями культури, творчості та мистецької освіти.

Окрему увагу приділено особливостям формування виконавської культури у процесі навчання сольному співу у закладах вищої мистецької освіти. Проаналізовано методичні підходи, педагогічні умови та сучасні технології, що сприяють ефективному розвитку виконавської майстерності студентів. Визначено роль традиційних і новітніх методик вокальної підготовки, зокрема інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес, та розглянуто актуальні проблеми та перспективи розвитку професійної культури майбутніх вокалістів у мистецькій освіті (с. 32-85).

У другому розділі *«Методика формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу та педагогічні*

умови її впровадження» У даному розділі здійснено теоретичне обґрунтування методики формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів, що забезпечує розвиток професійних компетентностей у процесі навчання сольному співу. Обґрунтовано та розроблено методику формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу, що містить: цільовий блок; методологічний блок; змістово-процесуальний блок (зміст, форми, методи, прийоми, етапи впровадження); результативний блок (88-125).

Окрема увага приділена педагогічним умовам, що забезпечують результативне впровадження методики у навчальний процес закладів мистецької освіти. Обґрунтовано мотиваційно-ціннісний, інтерпретаційно-виконавський, контрольно-рефлексійний компоненти виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу (126-149).

У третьому розділі **«Дослідно-експериментальна перевірка методики та педагогічних умов формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу її впровадження»** представлено дослідно-експериментальну перевірку методики формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів, що охоплює оцінку її ефективності та педагогічних умов її реалізації. Зафіксована позитивна динаміка обумовила й зростання рівнів коефіцієнту сформованості готовності у процесі професійної підготовки вокалістів. На основі отриманих даних розроблено систему педагогічних умов, які сприяють вдосконаленню вокально-виконавських компетентностей.

У межах формувального експерименту здійснено впровадження авторської методики, спрямованої на розвиток вокальних навичок, інтерпретаційної майстерності та сценічної культури студентів. Аналіз динаміки рівнів сформованості виконавської культури підтвердив позитивні зміни в професійній підготовці вокалістів, що засвідчує ефективність застосованих педагогічних підходів. Результати експерименту відображають поступове зростання рівня виконавської культури студентів та окреслюють перспективи вдосконалення методичних підходів у навчальному процесі сольного співу.

Більшість розділів дисертації завершені, містять висновки, які відповідають змісту та поставленим завданням дослідження. У загальних висновках до дисертації (с. 219-224) стисло і чітко резюмуються хід дослідження, динаміка вирішення його завдань, отримані теоретичні і практичні результати.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність(наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Аналіз тексту дисертації Татарко дає підстави стверджувати, що здобувачка дотрималася вимог академічної доброчесності в повному обсязі.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Оцінюючи загалом позитивно хід та результати дослідження Татарко Катерини Олександрівни, вважаємо за необхідне звернути увагу на деякі зауваження, побажання і питання:

1. Розділ «Теоретичні засади дослідження проблеми формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу», а саме пункт «Виконавська культура майбутніх артистів-вокалістів як науково-педагогічна проблема», приділяє значну увагу історичному розвитку культури. Проте історичний аналіз переважає над дослідженням сучасних тенденцій формування виконавської культури вокалістів, таких як використання цифрових технологій чи онлайн-освіти. З метою забезпечення збалансованого підходу до аналізу даної проблеми варто доповнити розгляд історичного розвитку сучасними аспектами виконавської культури. Зокрема, доцільно висвітлити вплив інноваційних методів навчання, інтерактивних платформ та цифрових технологій на професійний розвиток вокалістів (с.32-51).

2. У тексті подано аналіз педагогічної культури (зокрема, концепції В. Сухомлинського, Т. Іванової, В. Буряка, Л. Гриньової), але відразу здійснюється перехід до виконавської культури без пояснення їхньої взаємозалежності. Доречно додати аналітичний блок, що пояснює, як педагогічна культура впливає

на формування виконавської культури вокаліста, зокрема через освітні методики, професійне наставництво та психологічні аспекти розвитку (с.41).

3. У дослідженні представлено метод «Сам собі журі», але не розглянуто його структуру та механізми оцінювання власного вокального виконання студентами. Варто деталізувати критерії, за якими студенти оцінюють власний концертний виступ, а також представити алгоритм систематичного самоаналізу та методи корекції вокальних помилок (аналіз аудіозаписів, порівняльний стильовий розбір, самостійне визначення зон для покращення техніки) (с.123-124).

4. У пункті 2.1. *«Обґрунтування методики формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу»* недостатньо детально розглянуто механізми інтеграції концертної діяльності у навчальний процес. Доцільно запровадити поетапну модель концертної практики: вибір репертуару, систематичний вокально-сценічний тренінг, аналіз виступів через аудіовізуальний метод та фахову експертну оцінку.

5. У тексті дисертації зустрічаються складні синтаксичні конструкції, що можуть ускладнювати розуміння. Деякі речення містять надмірне повторення термінів («формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів» використовується багаторазово без варіативності), а також канцеляризми (наприклад, «не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми, що вказує на необхідність її подальшої розробки»). Доцільно, на наш погляд, використовувати синоніми або варіативні конструкції для уникнення надмірних повторень. Оптимізувати формулювання, зберігаючи наукову точність, але роблячи текст легшим для сприйняття.

Однак висловлені зауваження носять скоріше дискусійний характер. Робота виконана на достатньому науково-методологічному та методичному рівні, містить різноплановий і ретельно опрацьований авторкою матеріал.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів». Підсумовуючи результати дослідження є усі підстави стверджувати що дисертація **«Методика формування виконавської**

культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу» є завершеною кваліфікаційною науковою працею та відповідає чинним вимогам п. п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її авторка Татарко Катерина Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент – Заслужена артистка України,
Доктор філософії, доцент,
Завідувач кафедри музичного мистецтва
Мукачівського державного університету

М.А.Суколова

Оксана М. Суколова
Ученый секретар

Оксана Горюбовна